

dr hab. Zbigniew Wawer

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Pawła Mikołaja Rozdżestwieńskiego

Mundur i barwa piechoty Wojska Polskiego

Lata 1918 – 1939

Rozprawa napisana pod kierunkiem
prof. dr hab. Janusza Odziemkowskiego

Piechota, to najbardziej znana od starożytności formacja wojskowa i najliczniejsza w armiach. I i II wojny światowe spowodowały, że piechota stała się główną formacją wojskową. Historia piechoty polskiej w latach 1918-39 została opisana w wielu pracach naukowych. Mamy liczne prace o organizacji i działaniach bojowych, natomiast nie ma całościowego opracowania historii umundurowania i barwy Wojska Polskiego – piechoty w okresie międzywojennym. Taką lukę wypełnia przygotowana przez mgr. Pawła Rozdżestwieńskiego praca *Mundur i barwa piechoty Wojska Polskiego 1918-1939*, który pisze we wstępie: „Celem poznawczym rozprawy poświęconej umundurowaniu piechoty Wojska Polskiego w okresie od 1918 r. do 1939 r. jest dokonanie porównania obowiązujących w latach 1918 – 1939 przepisów mundurowych formacji piechoty we wspomnianym powyżej kontekście praktyki ich stosowania. Praktyka stosowania wynikała bowiem ze społecznych i kulturowych uwarunkowań, w jakich funkcjonowało przedwojenne wojsko, a co za tym idzie najliczniejsze formacje, jakimi były oddziały piechoty” .

To bardzo ważna konstatacja, bo niejednokrotnie życie nie zawsze odzwierciedlało przepisy zawarte w regulaminach. Autor nie ogranicza się tylko do samego umundurowania i barwy, ale również do skutków ekonomicznych zmian przepisów mundurowych, co rzutowało na możliwości polskiego przemysłu.

Przedstawiona przez mgr. Rozdżestwieńskiego praca doktorska *Mundur i barwa piechoty Wojska Polskiego 1918-1939* jest pierwszym całościowym opracowaniem historii umundurowania piechoty Wojska Polskiego. Autor wykorzystał w swojej pracy liczne materiały archiwalne, wspomnienia oraz opracowania dotyczące nie tylko tematyki pracy, ale również epoki.

Temat pracy w dotychczasowej literaturze nie doczekał się szerszego opracowania. Większość wartościowych prac ukazała się dopiero po 1989 roku. Autor szczegółowo pisze o tym we wstępie. Warto podkreślić, że Paweł Rozdżestwieński od lat zajmuje się historią umundurowania. W 2013 roku opublikował *Umundurowanie połowe piechoty w 1939 roku*, a także *Piechota Wojska Polskiego. Organizacja pułku piechoty w 1939 roku*”.

Jest także autorem licznych artykułów o historii umundurowania, barwy i organizacji kawalerii Wojska Polskiego 1918-1939.

Do czasu napisania pracy przez mgr. Rozdżestwieńskiego brakowało całościowego opracowania dotyczącego dziejów umundurowania piechoty Wojska Polskiego w okresie międzywojennym. Jest to wnikliwe studium bardzo ważnego zagadnienia, jakim było umundurowanie piechoty, czyli Królowej Broni. Dysertacja pomaga zrozumieć wiele zagadnień związanych z mundurem, jego funkcjonalnością na polu walki. Co dotychczas było pomijane w innych pracach.

Rozprawa doktorska została oparta na bogatej kwerendzie archiwalnej. Można żałować, że pandemia nie pozwoliła skorzystać autorowi z archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, które było zamknięte dla badaczy. Oczywiście materiały tam zgromadzone nie zmienią ustaleń autora. Natomiast ciekawym elementem na zakończenie pracy byłoby ukazanie prac komisji mundurowej Sztabu Naczelnego Wodza nad mundurem po zakończeniu działań wojennych.

Myszę, że to zagadnienie można będzie poruszyć, gdy praca będzie przygotowywana do druku.

Mgr Rozdżestwieński prowadząc badania naukowe do wielu materiałów dotarł jako pierwszy, lub w oparciu o inne dokumenty dokonał interesującej i nowatorskiej interpretacji.

Autor we wstępie rozprawy postawił przed sobą problemy badawcze, które w pełni zostały rozwiązane w napisanej pracy.

Konstrukcja pracy

Po przeczytaniu pracy doktorskiej mgr. Pawła Rozdżestwieńskiego można powiedzieć, że zamiarem autora jest przedstawienie zmian w umundurowaniu piechoty Wojska Polskiego w oparciu o polskie tradycje historyczne z okresu przed 1914 rokiem, ale również tradycje umundurowania z armii obcych, w których służyli Polacy w okresie zaborów i w czasie I wojny światowej. Na podkreślenie zasługuje, że po raz pierwszy w literaturze tak szeroko mgr Rozdżestwieński opisał wpływ tradycji regionalnych, społecznych i kulturowych polskich oraz obcych. Jak pisał autor: „Ważne było odnalezienie i uzasadnienie społeczno – kulturowych odstępstw, zrozumienie z czego wynikały i jakich elementów umundurowania dotyczyły oraz w jakim zakresie zostały konwalidowane lub zakazane przez ówczesne władze wojskowe”.

Praca doktorska ma przemyślaną, logiczną konstrukcję. Składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz z licznych materiałów ilustracyjnych, bez których praca o umundurowaniu jest nie do pomyślenia.

Warto podkreślić w tym miejscu rolę promotora, który jest wybitnym historykiem wojskowości. Doświadczenia badawcze promotora i jego znajomość historii wojskowości polskiej w dużym stopniu pomogły doktorantowi przy pisaniu pracy.

Ocena merytoryczna

Mgr Paweł Rozdżestwieński wziął na swoje barki bardzo trudne zadanie. Temat jego dysertacji znany jest z licznych artykułów i opracowań, ale to właśnie autor recenzowanej pracy po raz pierwszy opracował go na podstawie bogatej bazy archiwalnej i literatury przedmiotu, zwracając uwagę na wiele aspektów, które nie były dotychczas poruszane w pracach naukowych. Praca przedstawia wnikliwą analizę umundurowania polskiej piechoty w okresie międzywojennym na tle organizacyjnym, społecznym, ekonomicznym i kulturowym II RP.

Mgr Rozdżestwieński umiejętnie przeprowadził analizę materiałów źródłowych, wyciągając trafne wnioski.

Pięć rozdziałów pracy daje odpowiedź na postawione we wstępie pytania badawcze. Wnioski przedstawione przez autora w całej pracy są logiczne w swoim wywodzie, pokazują szeroką znajomość tematu i świeże spojrzenie na omawiane zagadnienia.

Praca doktorska mgr. Pawła Rozdżestwieńskiego zasługuje na opublikowanie drukiem.

Uwagi szczegółowe:

1/ Szkoda, że autor pominął literaturę brytyjską i francuską o umundurowaniu. Oczywiście nie zmieni ona odpowiedzi na postawione problemy badawcze, ale mogłaby wzbogacić pracę.

2/ zbyt mało miejsc poświęcił doktorant wprowadzeniu na wyposażenie 21 Pułku Piechoty (jeden batalion) beretów. Była to ciekawa propozycja dla oddziałów piechoty i może warto powiedzieć, dlaczego nie znalazła ona uznania w kręgach zatwierdzających umundurowanie dla piechoty.

3/ brak jest również informacji o pracach nad mundurem kamuflażowym, a takie były prowadzone.

Prosiłbym, aby mgr Rozdżestwieński odniósł się w trakcie obrony do tych uwag.

Wniosek końcowy

Praca Mundur i barwa piechoty Wojska Polskiego lata 1918 – 1939 spełnia wszystkie wymogi stawiane rozprawom doktorskim przez *Ustawę o tytule naukowym i stopniach doktorskich*. Wnioskuje o dopuszczenie mgr. Pawła Rozdżestwieńskiego do publicznej obrony.

dr hab. Zbigniew Wawer

